

Uchwała Nr XXXIII/187/2013
Rady Powiatu Ząbkowickiego
z dnia 25 czerwca 2013r.

*w sprawie programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej
w powiecie ząbkowickim*

Na podstawie art. 12 pkt 11) ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (j.t. Dz.U. z 2013r. poz. 595 ze zm.), oraz art. 403 ust. 1 w związku z art. 400a ust. 1 pkt 29 i 42 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (j.t. Dz.U. z 2008r. Nr 25 poz. 150 ze zm.)

Rada Powiatu Ząbkowickiego uchwała, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się do realizacji „Program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w powiecie ząbkowickim”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCA RADY

Grażyna Orczyk

RADCA PRAWNY

Roman Kasperkiewicz

Uzasadnienie do uchwały Rady Powiatu Ząbkowickiego w sprawie programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej w powiecie ząbkowickim

Mając na uwadze realizację celu długoterminowego ochrony i wzrostu różnorodności biologicznej poprzez utrzymanie i podniesienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej ustalonego w uchwalonym przez Radę Powiatu Ząbkowickiego w 2004r. powiatowym programie ochrony środowiska nieodzownym jest przyjęcie do realizacji „**Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej w powiecie ząbkowickim**”.

Konieczność realizacji tego programu wynika z nasilających się zmian środowiskowych spowodowanych działalnością człowieka, które doprowadziły do rozregulowania skomplikowanych zależności pomiędzy poszczególnymi elementami przyrody. Dotyczy to m.in. zwierzyny drobnej (tj. zajęcy, kuropatw, itp.), jej zmniejszenie ilości i zasięgu występowania, przez co wymaga zabiegów zmierzających do ich zachowania a nawet ratowania. Nieodzownym staje się podjęcie bardzo pilnych działań, mających na celu zagęszczenie populacji poszczególnych gatunków, poprzez odpowiednie wsiedlanie osobników pochodzących z hodowli, aby potrafiły same w późniejszym okresie się odbudować.

Program jest przewidziany do realizacji na okres 2013-2016r. i został skonsultowany z kołami łowieckimi, gminami i nadleśnictwami.

Głównym celem programu jest odbudowa populacji zwierzyny drobnej (zając, kuropatwa, bażant, itd.) prowadząca do przywrócenia zrównoważonego rozwoju środowiska przyrodniczego. Efektem prowadzonych działań powinna być naturalna możliwość odbudowy się populacji tych zwierząt (przekroczenie masy krytycznej danej populacji). Realizowany on będzie poprzez realizację następujących działań:

1. ocena liczebności populacji,
2. zagospodarowanie łowisk w sposób stwarzający dobre warunki dla zasiedlonej zwierzyny,
3. zasiedlenie przede wszystkim zajęcy a uzupełniająco kuropatw ,
4. utrzymanie na niskim poziomie zagęszczenia drapieżników - redukcja m.in. lisów i jenotów,
5. wykonanie urządzeń łowieckich dla zwierzyny drobnej,
6. dokarmianie zwierzyny,
7. współpraca z rolnikami i młodzieżą, prowadzenie działań edukacyjnych.

Deklarację udziału w programie przedłożyły już wszystkie Koła Łowieckie, których dzierżawią obwoły zlokalizowane na terenie powiatu ząbkowickiego, 6 Gmin oraz oba Nadleśnictwa.

PROGRAM ODBUDOWY POPULACJI ZWIERZINY DROBNEJ W POWIECIE ZĄBKOWICKIM

Wstęp

Konieczność stworzenia i realizacji tego programu wynika z nasilających się zmian środowiskowych spowodowanych działalnością człowieka, które doprowadziły do rozregulowania skomplikowanych zależności pomiędzy poszczególnymi elementami przyrody. Dotyczy to m.in. zwierzyny drobnej (tj. zajęcy, kuropatw, itp.), jej zmniejszenie ilości i zasięgu występowania, przez co wymaga zabiegów zmierzających do ich zachowania a nawet ratowania.

Wbrew obiegowym opiniom, spadek pogłowia zwierzyny drobnej nie jest spowodowany użytkowaniem łowieckim. Głównymi przyczynami tego spadku są przede wszystkim: redukcja naturalna tych gatunków przez drapieżniki łowne (lis, jenot,...) jak i będących na liście zwierząt chronionych (jastrząb, myszołów, kruk,...) a także zwiększająca się liczbą zdziczałych psów i kotów. Pozostałe przyczyny to rozwijająca się chemizacja i mechanizacja rolnictwa, niesprzyjające sposoby koszenia traw (sianokosy w okresie rozrodu tych gatunków) i zbóż, choroby, zmiany warunków klimatycznych, zmiana struktury upraw rolnych, niszczenie zakrzaczeń i zadrzewień \śródpolnych, oczek wodnych itd.

Nieodzownym staje się podjęcie bardzo pilnych działań, mających na celu zagęszczenie populacji poszczególnych gatunków, poprzez odpowiednie wsiedlanie osobników pochodzących z hodowli, aby potrafiły same w późniejszym okresie się odbudować. Z uwagi na małe środki finansowe pochodzące z gospodarki łowieckiej, które nie są w stanie pokryć wymaganych nakładów na bardzo kosztowne działania restytucyjne w odniesieniu do poszczególnych gatunków zwierzyny drobnej, celowe pod względem osiągnięcia efektów ekologicznych jest współdziałanie przy tworzeniu a przede wszystkim realizacji programu instytucji zajmujących się ochroną przyrody oraz racjonalną gospodarką łowiecką.

Przy tworzeniu niniejszego programu wzięły udział:

- jednostki samorządu terytorialnego powiatu ząbkowickiego
- nadleśnictwa wiodące dla wyznaczonych obwodów łowieckich na terenie powiatu ząbkowickiego
- koła łowieckie – dzierżawcy obwodów łowieckich zlokalizowanych na terytorium powiatu ząbkowickiego.

Podstawa prawna:

- art.4 ust. 1 pkt 13, 14 i 22 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. (t.j. Dz.U. z 2001 Nr 142, poz. 1592 ze zm.)
- art. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2009r. Nr 151 poz. 1220 ze zm.)
- art. 403 ust. 1 w związku z art. 400a ust. 1 pkt 29 i 42 (podstawowym celem polityki ekologicznej państwa jest zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji m.in. poprzez ścisłą współpracę w zakresie ochrony przyrody z organizacjami pozarządowymi) ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2008r. Nr 25 poz. 150 ze zm.)

- realizacja celu długoterminowego ochrony i wzrostu różnorodności biologicznej poprzez utrzymanie i podniesienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej w uchwalonym przez Radę Powiatu Ząbkowickiego w 2004r. powiatowym programie ochrony środowiska
- uchwała nr 3/2012 Okręgowej Rady Łowieckiej Polskiego Związku Łowieckiego w Wałbrzychu z dnia 22.03.2012r. w sprawie programu rozwoju zwierzyny drobnej zmieniona uchwałą nr 1/2013 z dnia 21.03.2013r. Uchwała ta obejmuje zadania z zakresu wsiedleń zwierzyny drobnej w okresie 2012-2016.

Charakterystyka obszaru objęta programem

Powiat ząbkowicki położony jest w woj. dolnośląskim pomiędzy Górami Bardzkimi, Sowimi i Żłotymi a wzgórzami Niemczańsko-Strzeleńskimi. Przez teren powiatu przepływa Nysa Kłodzka i Oława. Powiat Ząbkowicki jest podzielony na 7 gmin, znajdują się tu 4 miasta i 100 mniejszych miejscowości. Ludność powiatu liczy około 69 tys. mieszkańców

Powierzchnia powiatu wynosi 80.153ha, w tym:

- 71% stanowią użytki rolne,
- 21% użytki leśne i zadrzewienia
- 6 % tereny zabudowane i zurbanizowane, w tym komunikacyjne, przemysłowe
- 1% grunty pod wodami z wyłączeniem użytków rolnych ,
- 0,1% nieużytki

Na obszarze powiatu utworzono Śnieżnicki Park Krajobrazowy, Rezerwat „Cisów”, „Cisowa Góra”, „Skałki Stoleckie” i „Muszkowicki Las Bukowy”, które stanowią 16% tj. 12.612 ha

Łowiectwo

Łowiectwo polega na planowanym gospodarowaniu zwierzyną, zgodnej z zasadami gospodarki leśnej i rolnej oraz wymaganiami ochrony przyrody. Podstawowymi działaniami praktycznymi gospodarki łowieckiej są hodowla i ochrona zwierzyny oraz pozyskiwanie zwierzyny oparte na zasadach umiejętności myśliwskich i etyce łowieckiej. Całość zagadnień prawnych łowiectwa określają przepisy prawa łowieckiego. Gospodarka łowiecka prowadzona jest przez koła łowieckie zrzeszone w Polskim Związku Łowieckim oraz przez Lasy Państwowe i Agencję Nieruchomości Rolnych w obwodach łowieckich.

Na terenie powiatu ząbkowickiego gospodarka łowiecka prowadzona jest w 14 obwodach łowieckich, w tym 11 polnych i 3 leśnych. Umowy dzierżawy są ważne do dnia 31.12.2017r. Gospodarkę łowiecką prowadzi się w poszczególnych obwodach w oparciu o roczne plany łowieckie zatwierdzane przez wiodące nadleśnictwa po zaopiniowaniu przez wójtów, burmistrzów i uzgodnieniu z Zarządem Okręgowym PZŁ w Wałbrzychu. Sporządzane są one na okres roku gospodarczego, który w łowiectwie obejmuje termin od 1 kwietnia do 31 marca roku następnego.

Wykaz obwodów łowieckich zlokalizowanych na terenie powiatu ząbkowickiego przedstawia poniższa tabela.

Lp	Dzierżawca	Nr obwodu	Nadleśnictwo wiodące	Gminy	Pow. obwodu [ha]		Kategoria obwodu	Lesistość
					ogólna	leśna		
Obwody polne								
1	Kł. Jeleni Róg Stoszowice	335	Bardo	Ząbkowice Śl. Stoszowice	5114,00	493,4	Bardzo słaby	10%
2	Kł. Bażant Ząbkowice Śl.	336	Henryków	Ząbkowice Śl. Ciepłowody	5005,60	752,00	Bardzo słaby	15%
3	Kł. Leśnik Henryków	337	Henryków	Ziębice Ząbkowice Śl. Ciepłowody	5522,70	970,40	Słaby	18%
4	Kł. Ryś Ziębice	338	Henryków	Ziębice	5219,95	975,30	Bardzo słaby	19%
5	Kł. Wrzos Ząbkowice Śl.	346	Bardo	Ząbkowice Śl. Kamieniec Ząbk. Stoszowice Bardo	5350,30	689,30	Bardzo słaby	13%
6	Kł. Kuropatwa Ząbkowice Śl.	347	Bardo	Ząbkowice Śl. Kamieniec Ząbk.	4346,30	315,70	Bardzo słaby	7%
7	Kł. Gwardia Ząbkowice Śl.	348	Henryków	Ziębice Ząbkowice Śl. Kamieniec Ząbk.	4911,50	161,70	Bardzo słaby	3%
8	Kł. Tur Ziębice	349	Henryków	Ziębice Kamieniec Ząbk.	4119,21	278,42	Bardzo słaby	7%
9	Kł. Żuraw Wrocław	350	Henryków	Przeworno Ziębice	4383,97	475,92	Bardzo słaby	11%
10	Kł. Jeleń Kamieniec Ząbk.	356	Bardo	Kamieniec Ząbk. Złoty Stok	4943,50	975,50	Bardzo słaby	20%
11	Kł. Ponowa Wałbrzych	357	Bardo	Ziębice Kamieniec Ząbk.	4416,07	589,45	Bardzo słaby	12%
Obwody leśne								
12	Kł. Cis Ząbkowice Śl.	345	Bardo	Bardo, Stoszowice	3686,00	2249,00	Średni	61%
13	Kł. Kuropatwa Ząbkowice Śl.	354	Bardo	Bardo	4670,00	2182,00	Słaby	47%
14	Kł. Jawornik Złoty Stok	355	Bardo	Złoty Stok	6240,00	2957,00	Średni	47%
RAZEM					67929,10	14065,09		21%

Charakterystyka oraz liczebność populacji zwierzyny drobnej i drapieżników objętych programem

Populacje podstawowych gatunków zwierzyny drobnej tj. zająca, kuropatwy, bażanta i lokalnie dzikiego królika w przeszłości odznaczały się wysoką liczebnością, przez co stanowiły pierwszoplanowe składniki biocenoz polnych i polno-leśnych. Różnego rodzaju czynniki redukcyjne spowodowały że ich liczebność na przestrzeni kilkudziesięciu ostatnich lat drastycznie zmalała i to do poziomu wysoce alarmującego.

Zestawienie tabelaryczne ilości zwierząt na dzień 10.03.2013r.

Nazwa Kola	Pogłowie zwierząt [szt./1000ha]				
	Lis	Jenot	Zajac	Kuropatwa	Bażant
Jeleni Róg Stoszowice	5	2	15	13	8
Bażant Zabkowice	3	1	16	6	30
Lesnik Henryków	7	5	25	18	58
Ryś Ziębice	3	0	5	19	57
Wrzos Zabkowice	8	3	11	12	13
Kuropatwa Zabkowice	2	1	18	12	32
Gwardia Zabkowice	6	3	9	7	23
Tur Ziębice	12	4	24	10	53
Zuraw Wrocław	6	1	6	3	41
Jeleń Kamieniec	8	4	12	4	49
Ponowa Wałbrzych	10	2	8	0	23
Cis Zabkowice	16	4	8	0	0
Kuropatwa Zabkowice	3	1	13	9	15
Jawornik Złoty Stok	10	4	22	4	29
Srednia	7	3	14	8	31
Stan docelowy	4	2	50	15	35
	180%	129%	27%	55%	88%

Nieosiągnięty stan docelowy

Przyczyny regresji populacji zwierzyny drobnej

W ostatnich latach sytuacja zwierzyny drobnej na obszarze naszego kraju uległa zdecydowanemu pogorszeniu. Przełom wieku stał się okresem, w którym większość obwodów łowieckich rejestrowało spadek liczebności zająca, kuropatw, bażantów, a obecna ich sytuacja jest wynikiem wpływu całego szeregu złożonych czynników, oddziałujących kompleksowo na te populacje. Do najważniejszych należą presje drapieżników, choroby, zmianę struktury zasiewów, mechanizację i chemizację rolnictwa, a także znikanie naturalnych osłon i kurczenie się arealów występowania tych gatunków na skutek postępującej urbanizacji.

Drapieżnictwo

Przy spadającej liczebności zwierzyny drobnej, zwłaszcza zająca, kuropatw, bażantów oraz ptaków wodno-błotnych, notuje się wyraźny wzrost liczebności niektórych gatunków ssaków drapieżnych, głównie lisów, jenotów a także niektórych gatunków ptaków drapieżnych i krukowatych.

W połowie lat 90 istotnie wzrosła liczebność populacji lisa na terenie kraju. Spowodowało to zwiększenie zagrożenia dla zwierzyny drobnej i sarny oraz gatunków chronionych. Lisy wykorzystują jako pokarm drobne ssaki, zające i ptaki w tym kuropatwy. Największe spożycie zająca przez lisy notuje się zimą i wiosną.

Kolejnym z drapieżników ze wzrastającą liczebnością populacji jest jenot. Jest to gatunek wszystkożerny. Istotnym składnikiem pokarmu jenotów w okresie jesienno-wiosennym są ptaki.

Dużym problemem są drapieżniki antropogeniczne – psy i koty. Nie utrzymywane w należytej opiece a nawet porzucane zwierzęta te dziczejają, ucząc się skutecznie polować w szczególności na zające i bażanty.

Wśród drapieżników występują także ptaki, które są pod ochroną gatunkową. Spośród gatunków o największej liczebności, mających wpływ na liczebność zwierzyny drobnej wymienić należy myszołowa (którego pokarm stanowią głównie małe ssaki), jastrzębia (którego podstawowym pokarmem są ptaki a w niewielkim stopniu zające) oraz kruki – gatunek wszystkożerny.

Choroby

Wśród różnorodnych czynników wpływających na liczebność populacji zwierzyny drobnej istotną rolę odgrywają choroby wywołane przez pasożyty, bakterie i wirusy. Dlatego konieczne jest poddawanie padłych w łowisku sztuk badaniom w specjalistycznych pracowniach diagnostycznych. Wyniki badań dadzą nam wskazówki na temat problemów zdrowotnych występujących w danej populacji na danym terenie.

Rolnictwo – Chemizacja, mechanizacja i struktura upraw

Zasobność gleby w mikroelementy czy też metale, klimat, stosowanie insektycydów, gospodarka odpadami, koszenie zielonek w niewłaściwy sposób itp. ma duże znaczenie na liczebność populacji drobnej zwierzyny łownej, gdyż ma wpływ na ich zdrowotność i warunki bytowania. Intensyfikacja rolnictwa to powszechne zjawisko niesprzyjające zwierzynie drobnej, w tym kuropatwom. Kuropatwy najsilniej preferują brzegi pól z dziką roślinnością zielną i krzewami. W rejonach o uproszczonej strukturze krajobrazu (wielko powierzchniowe uprawy), preferowane przez kuropatwy brzegi upraw są nieliczne. Dlatego też kuropatwy osiągają wyższy sukces lęgowy na terenach z rozdrobnionymi polami niż w rejonach z dużymi powierzchniami poszczególnych upraw. Natomiast lisy częściej penetrują tereny o uproszczonej strukturze upraw rolniczych. A zatem w uproszczonym krajobrazie kuropatwy i drapieżniki wykorzystują te same, nie liczne miejsca, co prowadzi do częstych spotkań a co za tym idzie wysokich strat w populacji kuropatw.

Cel główny i cele szczegółowe programu

Głównym celem programu jest odbudowa populacji zwierzyny drobnej (zając, kuropatwa, bażant, itd.) prowadząca do przywrócenia zrównoważonego rozwoju środowiska przyrodniczego. Efektem prowadzonych działań powinna być naturalna możliwość odbudowy się populacji tych zwierząt (przekroczenie masy krytycznej danej populacji).

Celem szczegółowym jest:

1. Funkcjonowanie siedlisk umożliwiających drobnej zwierzynie właściwe osłony i wystarczający pokarm.
2. Wsiedlenie w obwodach łowieckich powiatu ząbkowickiego drobnej zwierzyny zgodnie z zaleceniami Polskiego Związku Łowieckiego
3. Redukcja liczebności drapieżników zagrażających populacji wprowadzanej zwierzyny.
4. Rozwój bazy hodowlanej zwierzyny drobnej
5. Podniesienie świadomości społeczeństwa w tym rolników zrównoważonego rozwoju umożliwiającego odbudowę populacji zwierzyny drobnej łownej na terenie powiatu ząbkowickiego.

Prognozowane efekty realizacji szczegółowych celów programu

Lp	Obszar działań	Stan wyjściowy 31.03.2013r.	Stan docelowy 2016r.
1	Stan populacji gatunków zwierzyny drobnej		
	Zając	14 os. /1000 ha	50 os. /1000 ha
	Kuropatwa	8 os. /1000 ha	15 os. /1000 ha
	Bażant	33 os. /1000 ha	35 os. /1000 ha
2	Stan populacji drapieżników		
	Lisa	7 os. /1000 ha	4 os. /1000 ha
	Jenota	3 os. /1000 ha	2 os. /1000 ha

Główne działania programu

Konieczność stworzenia i realizacji tego programu wynika z nasilających się zmian środowiskowych spowodowanych działalnością człowieka, które doprowadziły rozregulowania skomplikowanych zależności pomiędzy poszczególnymi elementami przyrody. Dotyczy to m.in. zwierzyny drobnej (tj. zające, kuropatw, itp.), jej zmniejszenie ilości i zasięgu występowania, przez co wymaga zabiegów zmierzających do ich zachowania a nawet ratowania.

Proponowane działania:

1. **Ocena liczebności populacji** co roku wykonywana przez Koła w ramach inwentaryzacji na potrzeby planów łowieckich – zatwierdzanych przez właściwe nadleśnictwa i opiniowane przez Gminy, uzgadniane przez PZŁ Okręg w Wałbrzychu

2. **Zagospodarowanie łowisk w sposób stwarzający dobre warunki dla zasiedlonej zwierzyny.** W wyniku intensywnej uprawy i zabiegów ochronnych wyeliminowano tysiące gatunków roślin, bezkręgowców i zwierząt kręgowych zubożając biocenozę pól. W ten sposób pozbawiono zwierzęta krajobrazu rolniczego dwóch podstawowych dla życia składników środowiska : bezpiecznych osłon i naturalnego pokarmu.

Przy wprowadzeniu zwierząt drobnych ważnym elementem jest ustalenie miejsc wsiedlenia, ich przygotowanie w celu zwiększenia liczby miejsc gniazdowania i ukryć.

Ustalając i przygotowując siedliska należy wsiąść pod uwagę:

- teren rozdrobnionych pól, omijając gospodarstwa wielkoobszarowe,
- występowania w miejscu wsiedleń odłogów, pasów wiatrochronnych oraz remiz śródpolnych,
- pozostawianie nieskoszonych upraw rolniczych na okres zimy,
- dostępu do wód (cieki wodne, rowy prowadzące wody, stawy, tereny podmokłe, itp.).
- ograniczenia występowania na skraju lasów gatunków zaciemniających jak buk, świerk a wspieranie występowania takich gatunków jak jesion, brzoza, modrzew
- zalesianie gruntów porolnych przy właściwym doborze gatunkowym drzew i krzewów
- zakładanie nowych lub podsadzanie istniejących zakrzaceń i zadrzewień śródpolnych

- zakładanie poletek łowieckich,
- zapewnienie czystości siedlisk.

3. Zasiedlenie przede wszystkim zajęcy a uzupełniająco kuropatw .

Zakłada się, że począwszy od 2013r. nastąpi sukcesywne wsiedlanie zajęcy i kuropatw z hodowli zamkniętych.

Zasiedlenie winno nastąpić od centrum powiatu w kierunku jego obrzeży, wg ustalonych szczegółowych działań z uwzględnieniem możliwości finansowych na kolejne lata programu i deklaracji kół. Taki kierunek zasiedleń wyeliminuje napływ drapieżników z terenów ościennych powiatów i obwodów łowieckich. Wsiedlenia będą dokonywane tylko w przygotowanych i zatwierdzonych siedliskach.

Realizację programu przewiduje się w rocznych etapach w latach 2013-2016r. zgodnie z uchwałą nr 3/2012 Polskiego Związku Łowieckiego Okręgowej Rady Łowieckiej w Wałbrzychu z dnia 22.03.2012r. zmienionej uchwałą nr 1/2013 z dnia 21.03.2013r. traktując wskazane ilości jako minimum do wsiedlenia w całym okresie realizacji :

Kuropatwa - 1 szt./20ha terenu polnego wytypowanego obwodu

Bażant - 200 szt./obwód

Zajęc - 30 szt./obwód

Z uwagi na dokonane już częściowo zasiedlenia zwierzyny drobnej w roku gospodarczym 2012/2013 przez niektóre koła zmniejszono odpowiednio ilość zasiedleń w latach następnych.

Poniżej zestawienie tabelaryczne ilości zwierzyny drobnej jaką należy wprowadzić do siedliska w okresie obowiązywania programu.

Nazwa Koła	Pow. całkowita obwodu			Kuropatwa	Zajęc	Bażant
	Pow. całkow.	Pow. polna	pow. lesna	Ilość	Ilość	Ilość
Jeleni Róg Stoszowice	5 114,00	4 620,60	493,40	231	30	200
Bażant Zabkowice	5 005,60	4 253,60	752,00	212	30	21
Lesnik Henryków	5 522,70	4 552,30	970,40	227	30	150
Ryś Ziębice	5 219,95	4 244,65	975,30	212	30	170
Wrzos Zabkowice	5 350,30	4 661,00	689,30	183	30	150
Kuropatwa Zabkowice	4 346,30	4 030,60	315,70	201	30	200
Gwardia Zabkowice	4 911,50	4 749,80	161,70	187	30	184
Tur Ziębice	4 119,21	3 840,79	278,42	192	30	50
Zuraw Wrocław	4 383,97	3 908,05	475,92	195	30	175
Jeleń Kamieniec	4 943,50	3 968,00	975,50	198	30	100
Ponowa Wałbrzych	4 416,07	3 826,62	589,45	191	30	200
Cis Zabkowice	3 686,00	1 437,00	2 249,00	71	30	200
Kuropatwa Zabkowice	4 670,00	2 488,00	2 182,00	124	30	200
Jawornik Złoty Stok	6 240,00	3 283,00	2 957,00	164	30	160
RAZEM	67 929,10	53 864,01	14 065,09	2588	420	2160

Przyjmuje się, iż wsparciem finansowym objęty zostanie zakup w pierwszej kolejności zajęcy a uzupełniająco kuropatw, z uwagi na niższy stopień osiągnięcia stanu docelowego zwierzyny. Bażanty jako populacja nierodząca nie będzie objęta wsiedleniem obowiązkowym, przy czym wskazana jest jej realizacja przez koła przynajmniej w ilości minimalnej w celu uzyskania możliwości eliminacji drapieżników (lisów) przez cały rok.

Z uwagi na biologię wsiedlenie winno uwzględniać:

Zające: proporcje 3 samic i 1 samca, wsiedlenie we wrześniu lub maju, przebadane i zaszczepione profilaktycznie

Kuropatwy: wsiedlane w marcu i kwietniu.

4. Utrzymanie na niskim poziomie zagęszczenia drapieżników - redukcja m.in. lisów i jenotów.

Zmniejszenia liczebności możemy się spodziewać w przypadku gdy poziom pozyskania osiąga lub przekracza wielkość przyrostu zrealizowanego w populacji drapieżników. Spadek liczebności populacji powinien nastąpić przy pozyskaniu na poziomie, lisa ok. 150%, jenota ok. 100% liczebności wiosennej. Intensywność polowań warto zwiększyć w czasie i po okresie ciecarki, czyli bezpośrednio przed okresem rozrodu. Regulacja liczebności drapieżników jest działaniem wymagającym pełnego zaangażowania wielu myśliwych, w ramach planowanej akcji a nie przypadkowych odstrzałów. Zarządy kół powinny organizować dodatkowe polowania zbiorowe, polowania z nagrodami, aż do pełnej realizacji planów pozyskania. Wymagana jest kontrola łowisk przed szkodnikami, m.in. psami i kotami.

5. Wykonanie urządzeń łowieckich dla zwierzyny drobnej, t.j. woliery i zagrody adaptacyjne, podsypy, wg potrzeb kół.

6. Dokarmianie zwierzyny

W okresie zimowym dokarmianie zwierzyny przez koła – karmiska, dowożenie gałęzi akacji, wierzy, drzew owocowych, lokalizacja korytek w starych posypkach.

7. Współpraca z rolnikami i młodzieżą, prowadzenie działań edukacyjnych.

Zwiększenie bazy pokarmowej piskląt poprzez modyfikację przebiegu oprysków pestycydami – współpraca i edukacja rolników.

Zajęcia w szkołach, przedszkolach, rozmowy i apele podczas spotkań wiejskich.

Monitoring realizacji programu

Monitoring w zakresie liczebności drapieżników oraz zwierzyny drobnej przeprowadzają dzierżawcy obwodów łowieckich. Inwentaryzacja w obwodzie należy przeprowadzić raz w roku. Sprawozdanie z wyliczenia należy niezwłocznie przekazać do Starostwa Powiatowego w Ząbkowicach ŚL – koordynatora programu. Ponadto w ramach monitoringu należy na bieżąco przekazywać informacje koordynatorowi programu z realizacji podejmowanych działań w ramach programu.

Plan finansowy

Plan finansowy zakłada współfinansowanie zakupu zwierzyny drobnej przez Powiat Ząbkowicki, Koła Łowieckie, Gminy, Nadleśnictwa oraz instytucje wspierające tego rodzaju programy, m.in. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. Wsiedlenia w ustalone wcześniej i przygotowane miejsca dokonają Koła Łowieckie.

Ponieważ bażanty to zwierzęta nierodzone, przyjmuje się do realizacji, w tym wsparcia finansowego wsiedlenie przede wszystkim zajęcy a uzupełniająco kuropatw. Koszty wsiedleń bażantów Koła ponoszą same. W kalkulacji kosztów ujęto jedynie koszt zakupu ww. zwierząt bez transportu, przygotowania siedlisk, działań związanych z regulacją liczebności drapieżników oraz kosztów edukacji ekologicznej. Te działania traktuje się jako działania towarzyszące i uzupełniające podstawowe działania programu.

Koszt realizacji działań minimum:

Nazwa Koła	Pow. całkowita obwodu			Kuropatwa		Zajęc		Bażant
	Pow. całkow.	Pow. polna	pow. lesna	Ilość	Kwota zł. (29zł./szt.)	Ilość	Kwota zł. (400zł./szt.)	Ilość
Jeleni Róg Stoszowice	5 114,00	4 620,60	493,40	231	6 699	30	12 000	200
Bażant Zabkowice	5 005,60	4 253,60	752,00	212	6 148	30	12 000	21
Lesnik Henryków	5 522,70	4 552,30	970,40	227	6 583	30	12 000	150
Ryś Ziębice	5 219,95	4 244,65	975,30	212	6 148	30	12 000	170
Wrzos Zabkowice	5 350,30	4 661,00	689,30	183	5 307	30	12 000	150
Kuropatwa Zabkowice	4 346,30	4 030,60	315,70	201	5 829	30	12 000	200
Gwardia Zabkowice	4 911,50	4 749,80	161,70	187	5 423	30	12 000	184
Tur Ziębice	4 119,21	3 840,79	278,42	192	5 568	30	12 000	50
Żuraw Wrocław	4 383,97	3 908,05	475,92	195	5 655	30	12 000	175
Jeleń Kamieniec	4 943,50	3 968,00	975,50	198	5 742	30	12 000	100
Ponowa Wałbrzych	4 416,07	3 826,62	589,45	191	5 539	30	12 000	200
Cis Zabkowice	3 686,00	1 437,00	2 249,00	71	2 059	30	12 000	200
Kuropatwa Zabkowice	4 670,00	2 488,00	2 182,00	124	3 596	30	12 000	200
Jawornik Złoty Stok	6 240,00	3 283,00	2 957,00	164	4 756	30	12 000	160
RAZEM	67 929,10	53 864,01	14 065,09	2588	75052	420	168000	2160

ŁĄCZNIE: 243 052,00 zł bez uwzględnienia bażantów

Proponowany montaż finansowy roczny:

Budżet powiatu	10.000,00 zł. co roku	10.000,00 zł.
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	50% kosztów kwalifikowanych	40.000,00 zł.
Koła łowieckie	Po 1.000 zł. od koła	10.000,00 zł.
Gminy	łącznie	10.000,00 zł.
Nadleśnictwa	łącznie	10.000,00 zł.
RAZEM		80.000,00 zł.

Jak widać powyższy montaż finansowy umożliwi realizację programu zgodnie z założeniami uchwały Polskiego Związku Łowieckiego Okręgowej Rady Łowieckiej w Wałbrzychu.

Zarządzanie programem

Jako jednostkę wiodącą programu przyjmuje się Powiat Ząbkowicki – koordynator programu. Podstawą współpracy zainteresowanych realizacją programu będą podpisane porozumienia.

Roczne plany działań ustalać będzie Grupa ds. tworzenia programu, w skład której zgodnie ze spotkaniem z zainteresowanymi w dniu 25.01.2013r. w Starostwie Powiatowym w Ząbkowicach ŚL. weszli przedstawiciel koordynatora projektu, Nadleśnictwa Barda, Nadleśnictwa Henryków oraz dwóch przedstawicieli Kół Łowieckich. Zadaniem grupy będzie, m.in.:

- ustalenie szczegółowych działań przewidzianych do realizacji w kolejnych latach (etapach) realizacji w konsultacji z poszczególnymi jednostkami deklarującymi udział w programie – stronami umowy,

- uwzględnienie w planowanym zasiedleniu zwierzyną drobną skuteczności utrzymania przez koła na niskim poziomie zagęszczenia drapieżników,
- weryfikację miejsc wskazanych przez koła do wysiedlenia zwierzyny,
- monitoring realizacji programu;

Powiat jako koordynator odpowiedzialny będzie, m.in. za:

- wymianę informacji pomiędzy stronami zainteresowanymi realizacją projektu,
- podpisanie porozumień z deklarującymi udział w programie,
- zatwierdzenie szczegółowych rocznych planów działań przedłożonych przez Grupę,
- montaż i przepływ finansowy w celu realizacji programu, w tym zapewnienie środków własnych na realizację w każdym roku programu,
- złożenie wniosków o dofinansowanie np. ze środków będących w dyspozycji Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu i podpisanie z grantodawcą umowy,
- realizację wskazanych działań w tym zakup, transport do jednego wyznaczonego miejsca i rozdysponowanie zwierząt,
- sprawozdanie merytoryczne i finansowe z realizacji programu,
- współpracę z kołami, nadleśnictwami i pozostałymi jst przy działaniach edukacyjnych.

Koła łowieckie deklarujące udział w programie odpowiedzialne będą m.in. za:

- współfinansowanie działań,
- przygotowanie siedliska do wsiedlenia (nasadzenia, odłogi, poletka łowieckie, remizy...)
- wskazanie co najmniej dwóch rejonów wsiedlisk, w których będą wpuszczać zwierzynę drobną,
- odbiór zakupionej zwierzyny z miejsca wyznaczonego na terenie powiatu ząbkowickiego i transportu do miejsc wsiedlenia,
- dokonanie protokolarnego wsiedlenia zwierzyny, przekazując jeden egzemplarz protokołu koordynatorowi projektu,
- monitoring liczebności populacji zwierzyny drobnej i drapieżników co najmniej raz w roku i przekazanie koordynatorowi do dnia 15 kwietnia szacowanych danych z liczebności zwierząt na dzień 10 marca (ujętych w rocznym planie łowieckim, zatwierdzonym przez nadleśnictwa),
- utrzymanie na niskim poziomie zagęszczenia drapieżników w tym lisów i jenotów, z uwzględnieniem rocznych planów łowieckich oraz stanu docelowego określonego w programie,
- prowadzenie działań edukacyjnych przy współpracy powiatu, gmin i nadleśnictw,
- bieżące informowanie koordynatora o podjętych działaniach wskazanych przez program;

Nadleśnictwa deklarujące udział w programie odpowiedzialne będą m.in. za:

- współfinansowanie działań,
- współpracę z kołami w zakresie działań edukacyjnych, udostępniania lasów na żer oraz kontrolę żerowisk,
- udostępnienie bezpłatnie sadzonek do zalesień i zadrzewień prowadzonych przez koła w ramach programu,
- kontrolę podczas prowadzonej przez koła inwentaryzacji zwierzyny i zatwierdzanie rocznych planów łowieckich z uwzględnieniem zapewnienia stanu docelowego określonego w programie,

Gminy deklarujące udział w programie odpowiedzialne będą m.in. za:

- współfinansowanie działań,
- współpracę z kołami, informując o miejscach występowania populacji lisów, działaniach edukacyjnych w placówkach oświatowych, organizację i uczestnictwo w spotkaniach

wiejskich, informowanie o planach większych wycinek drzew w obwodach łowieckich, konserwacji rowów melioracyjnych, itp.

- intensyfikację działań związanych z likwidacją waleśających się bezdomnych psów,
- wskazania i udostępnienia miejsc do zagospodarowania na odłogi, remizy, itd.
- udostępnienia wycinki drzew i krzewów (gałęzi) w celu zapewnienia dokarmiania przez koła zwierząt w zimie.

**Szczegółowy roczny na 2013 r. plan działań realizacji
„Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej na terenie powiatu ząbkowickiego”**

1. **Wsiedlenie 80% (tj. po 24 szt., w tym 18 samic) przewidzianych do zasiedlenia zajęcy w następujących obwodach łowieckich:**
Nr 346 Wrzos, Nr 336 Bażant, Nr 348 Gwardia, Nr 347 Kuropatwa, Nr 338 Ryś, Nr 356 Jeleń
Co łącznie daje 144szt. x 400 zł./szt. = 57.600,00 zł.
Pod warunkiem wskazania, przygotowania i akceptacji przez Grupę co najmniej 2 siedlisk.
2. Koordynator po dokonaniu zakupu organizuje przewóz zwierząt do jednego ze wskazanych i ustalonych miejsc, z którego wskazane koła odbiorą i dokonają wsiedlenia poszczególnych zwierząt.
3. Eliminacja drapieżników w ilości co najmniej w określonej w rocznym planie łowieckim jest warunkiem otrzymania zwierzyny drobnej w kolejnych latach.
4. Pozostałą kwotę po zasiedleniu przeznaczyć na materiały edukacyjne lub na kolejny rok realizacji programu.
5. Zestawienie rozdysponowania zwierzyny i kosztów działań

Nazwa Koła	Pow. obwodu	Kuropatwa				Zając			
	Pow. całk	Ilość	Kwota zł (29zł./szt.)	Ilość I rok	Kwota zł (29zł./szt.)	Ilość	Kwota zł. (400zł./szt.)	Ilość I rok	Kwota zł. (400zł./szt.)
Jeleń Róg Stoszowice	5 114,00	231	6 699	0	0	30	12 000	0	0
Bażant Zabkowie	5 005,60	212	6 148	0	0	30	12 000	24	9600
Lesnik Henryków	5 522,70	227	6 583	0	0	30	12 000	0	0
Ryś Ziębice	5 219,95	212	6 148	0	0	30	12 000	24	9600
Wrzos Zabkowie	5 350,30	183	5 307	0	0	30	12 000	24	9600
Kuropatwa Zabkowie	4 346,30	201	5 829	0	0	30	12 000	24	9600
Gwardia Zabkowie	4 911,50	187	5 423	0	0	30	12 000	24	9600
Tur Ziębice	4 119,21	192	5 568	0	0	30	12 000	0	0
Żuraw Wrocław	4 383,97	195	5 655	0	0	30	12 000	0	0
Jeleń Kamieniec	4 943,50	198	5 742	0	0	30	12 000	24	9600
Ponowa Wałbrzych	4 416,07	191	5 539	0	0	30	12 000	0	0
Cis Zabkowie	3 686,00	71	2 059	0	0	30	12 000	0	0
Kuropatwa Zabkowie	4 670,00	124	3 596	0	0	30	12 000	0	0
Jawornik Złoty Stok	6 240,00	164	4 756	0	0	30	12 000	0	0
RAZEM	67 929,10	2588	75052	0	0	420	168000	144	57600

ŁĄCZNIE: 243 052,00 zł

łącznie 2013r. 57 600,00 zł

6. **Montaż finansowy w 2013r. pod warunkiem uzyskania wsparcia WFOŚiGW. W przypadku nie otrzymania wsparcia ilość zakupionych zwierząt planowanych do wsiedlenia proporcjonalnie się zmniejszy.**

Lp	Instytucja/koło	kwota
Koła Łowieckie, w tym		13 000,00
1	Kł. Tur Ziębice	1 000,00
2	Kł. Cis Zabkowie ŚL.	1 000,00
3	Kł. Gwardia Zabkowie ŚL.	1 000,00
4	Kł. Bażant Zabkowie ŚL.	1 000,00
5	Kł. Ponowa Wałbrzych	1 000,00
6	Kł. Leśnik Henryków	1 000,00
7	Kł. Kuropatwa Zabkowie ŚL.	1 000,00
8	Kł. Żuraw Wrocław	1 000,00
9	Kł. Ryś Ziębice	1 000,00
10	Kł. Wrzos Zabkowie	1 000,00
11	Kł. Jeleń Róg Stoszowice	1 000,00
12	Kł. Jeleń Kamieniec Zabk.	1 000,00
13	Kł. Jawornik Złoty Stok	1 000,00
Jst, w tym		12 500,00
14	Powiat Ząbkowicki	10 000,00
15	Gmina Ciepłowody	
16	Gmina Stoszowice	500,00
17	Gmina Kamieniec	
18	Gmina Bardo	0,00
19	Gmina Zabkowie	
20	Gmina Ziębice	1 000,00
21	Gmina Złoty Stok	1 000,00
Nadleśnictwa, w tym		4 000,00
22	Nadleśnictwo Bardo	2 000,00
23	Nadleśnictwo Henryków	2 000,00
RAZEM		29 500,00
WFOŚiGW		29 500,00
ŁĄCZNA WARTOŚĆ ZADANIA		59 000,00

rozdział 90008
zadeklarowała udział
zadeklarowała udział
zadeklarowała udział

do fin. do 50% kosztów kwalifikowanych